

Metod Čepar

Inštitut za slovenski jezik Frana Ramovša ZRC SAZU
metod.cepar@zrc-sazu.si

**SLOVENSKO-BOLGARSKI IN BOLGARSKO-SLOVENSKI
PRIROČNIK**

DIMITROV, Ljudmil/Ivana ANGELOVA/Lovro KOZAMERNIK/Sandra OMAN, Jaro SAMOBOR (2010) *Slovensko-bolgarski in bolgarsko-slovenski priročnik*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. 400 strani. ISBN: 978-961-237-375-7.

Cena: 43,91€.

Oktobra 2010 je pri Znanstveni založbi Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani izšel Slovensko – bolgarski in bolgarsko – slovenski priročnik, ki ga je uredil Ljudmil Dimitrov, lektor bolgarskega jezika na oddelku za slavistiko FF v letih 2005-2010. Pri pripravi gesel pa je sodelovala skupina nadarjenih študentov bolgarskega jezika: Ivana Angelova, Ana Drk, Lovro Kozamernik, Sandra Oman in Jaro Samobor. Knjiga je v grobem razdeljena na dva dela. Z ene strani je slovensko-bolgarski del, z druge pa bolgarsko-slovenski. Vsak posamezni del se dalje deli na enajst večjih poglavij/sklopov, ki se dalje delijo na podpoglavja oz. posamezne sklope. V njih je zajeta kratka predstavitev slovenskega oz. bolgarskega jezika, splošne besede, komunikacije, pa vse do kulture razvedrila, turističnih izrazov in izobraževanja.

Priročnik je prva knjiga take vrste, ki je izšla v Sloveniji. Ob velikih potrebah po kakem dvojezičnem slovarju je to gotovo dober in dobrodošel korak na poti. Osredotočil se bom predvsem na slovensko-bolgarski del. Bolgarsko-slovenski del je namreč skoraj identičen. Edine razlike so v predstavitvi države, kjer je v bolgarskem delu predstavljena Slovenija in v poglavju, kjer so navedene državne in izobraževalne ustanove, kjer gre v bolgarskem delu spet za predstavitev slovenskih ustanov.

V slovensko-bolgarskem delu priročnika je najprej preko statističnih podatkov predstavljena Bolgarija. Na koncu poglavja je še seznam pogostih bolgarskih imen. Že tukaj se srečamo z načinom zapisovanja, ki nas spremlja skozi celotno knjigo. V slovensko-bolgarskem delu je bolgarska ustreznica zapisana najprej v izvirniku, potem pa še transkribirana v latinico. Za zapis polglasnika se uporablja bolgarski polglasnik (ъ). Mesto naglasa je označeno s podčrtanim samoglasnikom v poudarjenem zlogu. V bolgarsko-slovenskem delu so slovenske ustreznice transkribirane v cirilico, seveda ob navedenem izvirniku. Tak način zapisovanja je dostopen širšemu krogu uporabnikov, zadovoljuje pa tudi potrebe resnejšega jezikoslovca, oz. preučevalca jezika.

Sledi poglavje o bolgarskem jeziku. Gre za posrečen strjen opis zgodovine jezika, umestitev med slovanske jezike, kratek opis slovnice. Za uporabnika, ki se prvič srečuje z bolgarščino, je to poglavje prav gotovo nujen uvod za nadaljnjo uporabo priročnika. Iz jezikovnega stališča ima ta del nekaj nejasnih podrobnosti: Na strani 17 spodaj je v podpoglavju Fonetika zapisano, da je »glas »e« v bolgarščini trd«. Mišljeno je najbrž, da ne mehča pred seboj stoječih soglasnikov (kot npr. v ruščini, slovaščini ...). Odstavek se nadaljuje na strani 18, kjer piše da bolgarski e ni podoben »reduciranemu trdemu »e«, ki zveni podobno kot [ə]«. V slovenskem jezikoslovju reduciranega trdega e ne poznamo, imamo pa polglasnik z ejevsko barvo (za razliko od bolgarskega polglasnika, ki ima ajevsko barvo). Zavajajoč je tudi opis izgovora bolgarskega l (str. 18). Ne drži namreč, da je »blizu glasovni ustreznici v besedah, kot so »bral [sem]«, »bal [sem se]« idr.«. Knjižni izgovor slovenskega l v teh besedah je namreč identičen sodobnemu izgovoru poljskega bilabialnega l oz. angleškega w. Pojavlja se tudi nekaj slovničnih napak, ki so bile očitno spregledane pri lektoriranju. Zavedati se moramo namreč, da je slovensko besedilo v celoti prevedeno iz bolgarščine (pohvala avtorju, ki je znal smiselno združiti bistvene statistične kulturološke in jezikovne podatke), pri tem pa zaradi popolnoma drugačne logike jezika nehote prihaja do napak, ki bi morale biti odpravljene kasneje v fazi lektoriranja. Seznam literature, ki sledi na koncu danega poglavja, je dobrodošlo dopolnilo za zahtevnejše jezikoslovce.

V poglavju s splošnimi izrazi je poleg osnovnih pozdravov, števil, poimenovanj narodov, držav in drugih za prvo fazo poznavanja jezika pomembnih besed tudi podpoglavje Vizitka, kjer so izrazi za EMŠO, državljanstvo, davčno številko, transakcijski račun... ki jih v klasičnih priročnikih za hitro oz. samostojno učenje jezika skorajda ne najdemo. Dejansko pa ti izrazi spadajo med osnovno leksiko (samo pomislimo na izpolnjevanje raznih obrazcev na letališčih, v hotelih...). Spet spretna izbira avtorja in ostalih sodelavcev. Edina šibka točka v tem poglavju je izraz *Srečen God* (str. 35), kar je dobeseden prevod bolgarskega *Čestit Imen Den* (če uporabim kar posrečeno transkripcijo iz priročnika). Ustreznejši slovenski izraz bi bil: Vse najboljše za god (podobno kot: Vse najboljše za rojstni dan).

Četrto poglavje nosi naslov: Komunikacije. V njem se srečamo z besednim zakladom iz področja poštnih storitev, transporta, vseh mogočih prevoznih sredstev in interneta. Spet imamo na voljo bogat razpon različnih izrazov, ki zadovoljijo vsak okus. Ob podrobnem pregledu je opaziti nekaj mogoče čisto tiskarskih napak. Izraza *retrovizor* (str. 61) npr. ni v SSKJ, bolgarska ustreznica je ogledalo; mogoče notranje ogledalo? Prav tako je na enem mestu izraz *gas* (str. 61), na drugem pa *plin* (str. 63), oba imata v bolgarščini enako ustreznico – gas. V slovenščini gre za stilistično razliko, ki je mogoče za tak tip priročnika preveč podrobna. Na strani 68 je za bolgarsko *toaletna* slovenski izraz *toaleta*, ki je lahko zavajajoč. V bolgarščini *toaletna* pomeni »stranišče« v slovenščini pa bi lahko izraz razumeli kot »večerno toaleta« t. j. vrsto oblačila in redkeje kot »stranišče« (zanimivo, da poznamo toaletni papir in ne straniščnega). Iz stališča povprečnega poznavalca slovenskega jezika je težko razumljiv tudi izraz *maršrutni taksi* (str. 82). Glede na pomen, ki ga navaja SSKJ pod pridevnikom maršruten, ne morem razvozlati, kaj naj bi tak taksi bil.

Peto poglavje je posvečeno banki. V njem je besedišče, ki je povezano z različnimi računi, transakcijami... Vsekakor dobrodošlo in sodobno zastavljeno (e-naslovi vseh večjih bank, ki so v Bolgariji).

V šestem poglavju z naslovom: Zdravje je besedišče iz področja delov človeškega telesa, postave, značaja, obiska zdravnika in lekarne.

Sedmo poglavje ima naslov: Hrana in nakupi. V njem je nanizano raznovrstno besedišče, ki bo zadovoljilo tudi iskalca podrobnejših izrazov. Tako npr. mimogrede osvojimo izraz za vezalke, rogljiček, hrenovke, školjke, pašteto, vse vrste oreščkov... Malce nerodna je ustreznica *sirene* za kravji, ovčji, bivolji in kozji sir (str. 119). *Sirene* je namreč izraz za mladi sir, medtem ko kravji, ovčji, kozji, bivolji ... sir povprečnemu Slovcu predstavlja nekaj, kar Bolgaru pomeni kaškaval. Prav tako se mi zdi za bolgarsko *kebapče* (str. 119) ustrezneje reči čevapčič namesto čevapče.

V naslednjem poglavju – Turizem in storitve je najprej osnovno besedišče, povezano predvsem s hotelom, oz. nastanitvijo, potem sledita sklopa povezana s počitnicami na morju in s smučanjem, na koncu pa je še sklop, v katerem izvemo vse o različnih jedeh, menijih, gostilnah, restavracijah... Poglavje sicer ni med najbolj obsežnimi, je pa polno nasičeno z raznovrstnim besedjem.

Sledi eno najobsežnejših poglavij: Kultura in razvedrila. Na začetku so navedene vse pomembnejše bolgarske kulturne ustanove. V samem geslu se nahaja tudi elektronski naslov posamezne ustanove, kar je v današnjem času več kot dobrodošlo. Podpoglavja so razdelana zelo nadrobno. V podpoglavju o gledališču tako izvemo tudi vse o vajah, v podpoglavju o operi in baletu pa vse o raznih zvrsteh glasbe in o vseh mogočih glasbilih. Podpoglavje Koncert vsebuje vse mogoče koncerte, Kino in film pa filmske zvrsti. Sledita podpoglavji Razstava ter Muzej, kjer je besedišče o vseh mogočih vrstah razstav, obdobjih... V podpoglavju Knjižgarna izvemo vse pomembne besede v povezavi s knjigami, podpoglavje Festivali pa nas informira o pomembnejših festivalih v Bolgariji. Zadnji dve podpoglavji v tem razdelku sta Cirkus in Živalski vrt. Bolj obsežno je slednje, kjer najdemo vse mogoče vrste živali, tudi take kot so pikapolonica, vešča ali močerad.

Deseto poglavje je naslovljeno s Šport. V njem je besedišče s področja vseh glavnih športnih panog. Bolj podrobno je razdelano besedišče s področja nogometa, košarke, odbojke, plavanja, smučanja ... in celo dvigovanja uteži.

Zadnje poglavje nosi naslov: Delo, poklic, izobraževanje. Na začetku so naštetih poklici, področja dela in področja izobrazbe. Sledi seznam pomembnejših srednjih in drugih šol v Bolgariji, seznam univerz oz. fakultet. Spotoma še osvojimo izraze za študenta, profesorja, zbornico, odmor idr. Zanimiva je tudi bolgarska ocenjevalna lestvica od 1 do 6 oz. od 2 do 6 na univerzah. S tem se slovensko-bolgarski del priročnika konča.

Slovensko-bolgarski/bolgarsko-slovenski priročnik je gotovo nepogrešljiv pripomoček vsem, ki se želijo ukvarjati z bolgarskim jezikom, ali zgolj dopustniško pri naročanju piva in baklave ali pa strokovno pri odpravljanju začetnih in manj začetnih negotovosti. Vsako poglavje je sestavljeno iz posameznih izrazov in uporabo le-teh v stavku, t. j. v kontekstu. Tako lahko vsak uporabnik osvoji sebi primerno raven obvladanja raznoraznih izrazov. Priročnik je tako dobra

predstopnja težko pričakovanemu dvojezičnemu slovarju, ki si ga želimo že skozi vso zgodovino stikov z Bolgarijo. Kljub nekaj malenkostnim podrobnostim, ki ostajajo nejasne (kar je za količino 15 000 enot popolnoma naravno) in jih tudi bolj pozoren bralec težko opazi (razen nekaj pravopisnih napak v uvodu), je ta knjiga zelo dobro izdelana. Za to gre vsa zasluga avtorju Ljudmilu Dimitrovu in njegovim požrtvovalnim sodelavcem: Ivani Angelovi, Ani Drk, Lovru Kozamerniku, Sandri Oman in Jaru Samoborju.

LITERATURA:

- DIMITROV, Ljudmil/Ivana ANGELOVA/Lovro KOZAMERNIK/Sandra OMAN, Jaro SAMOBOR (2010) *Slovensko-bolgarski in bolgarsko-slovenski priročnik*. Znanstvena založba Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- SSKJ. *Slovar slovenskega knjižnega jezika*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1991.